

Aan De staatssecretaris
De minister
Van DGWB

nota

Actualisatie Handelingskader PFAS

TER BESLISSING

Datum
9 november 2021

Onze referentie

Opgesteld door
persoonsgegevens

Beslistermijn
23 november 2021

Bijlage(n)
2

Aanleiding

In juli 2020 is de vorige versie van het handelingskader PFAS gepubliceerd. Daarbij is aangekondigd dat op basis van de toen lopende onderzoeken nog een actualisatie van het handelingskader zou plaatsvinden, dat de basis zou vormen voor het wettelijk normeren van PFAS. Het concept-handelingskader heeft voor de zomer voor advies voorgelegd bij medeoverheden en sectorpartijen. Op basis hiervan is het handelingskader aangepast. Het handelingskader wordt gepubliceerd door middel van verzending met een begeleidende brief aan de Tweede Kamer.

Geadviseerd besluit

U wordt geadviseerd akkoord te gaan met het geactualiseerde handelingskader en de publicatie van bijgevoegde Kamerbrief.

Kernpunten

Inhoud

De belangrijkste voorgestelde wijziging in het handelingskader is het loslaten van het onderscheid tussen toepassen boven en onder grondwaterniveau. Voor toepassingen onder grondwaterniveau hanteerde de vorige versie van het handelingskader, in afwachting van de resultaten van het onderzoek naar het verspreidingsgedrag van PFAS in grondwater, de landelijke achtergrondwaarde als toepassingswaarde. Uit het RIVM-onderzoek naar uitloging en mobiliteit is gebleken dat (een deel van de) PFAS zich sneller verplaatsen naar het grondwater dan andere diffuse verontreinigingen. Dit betekent enerzijds dat voorzichtigheid is geboden bij een toenemend verschil tussen de gehalten in de ontvangende bodem en gehalten in toe te passen materiaal, anderzijds is uit onderzoek naar de grondwaterkwaliteit gebleken dat er als gevolg van langdurige belasting van de bodem inmiddels sprake is van een evenwicht tussen bodem en ondiep grondwater. Dit betekent dat toepassingen onder grondwaterniveau met licht verontreinigde grond doorgaans niet leiden tot een significante toename van de belasting van het grondwater. Het is om die reden niet langer nodig om het onderscheid tussen beide toepassingscategorieën aan te houden ter bescherming van het grondwater.

Het loslaten van dit onderscheid helpt de uitvoeringspraktijk. Het onderscheid tussen toepassen boven en onder grondwaterniveau blijkt namelijk in de praktijk

lastig toepasbaar. Zeker wanneer wordt toegepast op het grensvlak van het grondwaterpeil en in bodemdalingsgevoelige gebieden, het is dan onduidelijk welke toepassingscategorie van het handelingskader aan de orde is. Het volume aan grondverzet dat wordt toegepast onder grondwaterniveau is zeer beperkt en valt in het niet bij het volume dat boven grondwaterniveau wordt toegepast.

Uit Deltares-onderzoek naar de aanwezigheid van PFAS in zoute bagger blijkt dat het herverontreinigingsniveau voor PFOS en PFOA alleen bij enkele partijen uit de Sloehaven en Rijnmond wordt overschreden. Deze bagger wordt verspreid op de Noordzee. Bijgevoegde Kamerbrief legt uit dat nu nog niet wordt gekozen om toepassingswaarden voor zoute bagger in het handelingskader op te nemen, vanwege onduidelijkheid over het effect van normering, de vraag of somnormen moeten worden gehanteerd (en de invloed van precursoren hierop) en de vooralsnog beperkte beschikbaarheid van meetreeksen. Deltares zet dit onderzoek voort, zodat bij wettelijke verankering van PFAS bekeken kan worden of PFAS wordt opgenomen in de zoute baggertoets (ZBT) als onderdeel van de Rbk.

Daarnaast geeft het handelingskader op verschillende punten nadere toelichting of definities. Zo vroeg de uitvoeringspraktijk wat bij metingen naar PFAS onder 'uitschieters' moet worden verstaan. Daarvoor is nu een omschrijving toegevoegd. Naar aanleiding van de binnengekomen reacties zijn verschillende paragrafen verduidelijkt. Ook biedt het handelingskader meer duidelijkheid wanneer bodemonderzoek naar PFAS ten behoeve van grondverzet noodzakelijk is.

Ten slotte geeft het handelingskader nadrukkelijker aan dat er op basis van de specifieke lokale omstandigheden lokaal oplossingen voor projecten kunnen worden gevonden. Dit is met name van belang nu er geen generieke toepassingswaarden worden verhoogd.

Kamerbrief

De Kamerbrief geeft aan dat het handelingskader niet gaat over het vaststellen van interventiewaarden. Hierover bestond in de adviesronde onduidelijkheid. U zegt toe dat u het impact assessment dat het RIVM naar aanleiding van de EFSA-optie toestuurt wanneer dit gereed is, samen met een proces om deze interventiewaarden vast te stellen.

Daarnaast herhaalt de Kamerbrief de toezegging, mede naar aanleiding motie van de leden Hagen en Bouchallikh, om voor het zomerreces de inventarisatie van mogelijke PFAS-aandachtslocaties toe te sturen¹.

Ten slotte geeft de Kamerbrief aan dat u samen met het ministerie van VWS in overleg bent met het RIVM, het ministerie van LNV, decentrale overheden en betrokken partijen om vervolg te geven aan de adviezen van het RIVM naar aanleiding van de EFSA-opinie. U zegt toe de Kamer regelmatig te blijven informeren over de (tussen)resultaten van dit vervolg. Ook zegt u toe de Kamer te informeren naar de uitkomsten van het onderzoek naar de voedselveiligheid van zelfgevangen vis, zelfgeraapte en zelfgevangen schaal- en schelpdieren en zelfgeplukte zeegroenten in de Westerschelde.

Proces

---

¹ Kamerstukken II, 28089, nr. 204

Datum
7 september 2021

Onze referentie

Uiterlijk bij
8 oktober 2021

Bijlage(n)
2

Aan
De staatssecretaris

Van
DGWB

Vanwege de verantwoordelijkheden van medeoverheden in het gedecentraliseerde bodemstelsel wordt het handelingskader PFAS ook ter bespreking geagendeerd in het BO Bodem voordat het wordt gepubliceerd. Na uw akkoord zal het handelingskader aan de deelnemers van het BO Bodem worden verstuurd.

Datum
7 september 2021

Onze referentie

Uiterlijk bij
8 oktober 2021

Bijlage(n)
2

Aan
De staatssecretaris

Van
DGWB

Toelichting

Politieke context

De publicatie van een 'definitief' handelingskader is vorig jaar juli aangekondigd. Om verwarring over de juridische status te voorkomen, wordt nu consequent gesproken over de actualisatie van het handelingskader, die de basis zal zijn voor wettelijke normering van PFAS als stofgroep. De begeleidende Kamerbrief ligt dit nader toe.

Na de verruiming die de vorige actualisatie van het handelingskader in juli 2020 bood, is een groot deel van het grondverzet weer op gang gekomen. Dat neemt niet weg dat er knelpunten blijven. Uit de reacties blijkt dat de sector op verdere verruiming had gehoopt. Tegelijkertijd is de schadelijkheid van PFAS recent weer volop in de aandacht geweest, naar aanleiding van de RIVM-doorrekening van de EFSA-opinie en gevonden PFAS-gehalten in de Westerschelde.

De lijn bij eerdere aanpassingen van het handelingskader is geweest dat ruimte kan worden gegeven daar waar de meest recente wetenschappelijke inzichten laten zien dat verantwoord kan. De bij de actualisatie betrokken studies laten verruiming echter niet toe.

Vanuit met name de grond- en baggersector klinkt de kritiek dat aan het eind van de keten strenge normen worden opgelegd, terwijl PFAS nog steeds in grote hoeveelheden in het milieu terecht komen. De Kamerbrief gaat daarom in op de positie van het handelingskader ten opzichte van het bronbeleid en geeft aan dat wordt ingezet op een Europees PFAS-verbod, een verbod op PFAS in voedselcontactmaterialen en handelingsperspectieven voor de sector om de emissie van PFAS te verminderen.

De aanwezigheid van PFAS in het milieu, voedsel en drinkwater blijft onverminderd in de maatschappelijke en politieke aandacht staan. Dit bleek onlangs nog nadat hoge concentraties PFAS in afvalwater waren aangetroffen.² Ook partijen in de waterketen, zoals Vewin, die deelneemt aan het stakeholderoverleg, hebben aandacht gevraagd voor het belang van schoon (drink)water. De brief schetst ook de stand van zaken van de opvolging van de adviezen van het RIVM naar aanleiding van de EFSA-opinie uit de brief van juni aan de Kamer (Kamerstuk 28089, nr. 190), waarin samen met VWS wordt opgetrokken.

Financiële/juridische overwegingen

Uit de binnengekomen reacties bleek dat de juridische status van het handelingskader nog steeds onduidelijk was. De begeleidende Kamerbrief ligt toe dat het handelingskader nog steeds een invulling van de zorgplicht is en dat aan de hand van dit handelingskader het traject van wettelijke verankering gestart zal worden. Hierin zijn nog keuzes te maken. Directe omzetting volgens de

² <https://nos.nl/artikel/2403141-waterschappen-willen-pfas-bij-de-bron-aanpakken-alle-vergunningen-opnieuw-bekijken>

systematiek van de Regeling bodemkwaliteit (Rbk), waarbij alle nu bestaande toepassingsmogelijkheden behouden blijven, zal misschien niet mogelijk blijken te zijn. Ook zal nog een juridische analyse gemaakt moeten worden hoe de wettelijke verankering van PFAS aansluit op de eisen van de Kaderrichtlijn Water (KRW).

Krachtenveld

U heeft eerder een overzicht ontvangen van de adviezen van de geconsulteerde partijen. Deze adviezen zijn per onderdeel doorgenomen en van een reactie voorzien. Het gros van de adviezen ziet niet zozeer op de nu voorgestelde wijzigingen, maar op proportionaliteit, uitvoerbaarheid en juridische status van het handelingskader zelf. De adviezen met onze reactie hierop, zullen worden gepubliceerd op de website van Bodem+, zodat de indieners eenvoudig en transparant kunnen achterhalen hoe hun adviezen zijn verwerkt.

Uitvoering

Verschillende geconsulteerde partijen hebben aangegeven dat het handelingskader complex en daarmee moeilijk uitvoerbaar is. De uitkomsten van de onderzoeken laten een vereenvoudiging zonder toepassingsmogelijkheden te verliezen niet toe.

Getracht is om de onduidelijkheid rond begrippen en definities in het handelingskader zoveel mogelijk weg te nemen, door aan te sluiten op bestaande definities (zoals die voor diepe plassen en oppervlaktewaterlichamen) of een nadere toelichting te geven, bijvoorbeeld door aan te geven wat onder 'uitschieters' kan worden verstaan als het handelingskader adviseert daarop te controleren.

Communicatie

Tegelijk met de publicatie van het handelingskader wordt ook een digitale flyer verspreid, waarin het handelingskader op hoofdlijnen wordt toegelicht.

Na publicatie is halverwege december een webinar voorzien, waarin iedereen zijn of haar vragen over het handelingskader kan stellen. Ook na de actualisatie van het vorige handelingskader in juli 2020 is een dergelijk webinar georganiseerd. Dit hielp bij de uitleg over de mogelijkheden die het handelingskader bood en is bij sector en medeoverheden goed ontvangen.

Informatie die niet openbaargemaakt kan worden

Alle informatie uit deze nota kan openbaar gemaakt worden.

Bijlagen

Volgnummer	Naam	Informatie
1	Handelingskader PFAS	
2	Kamerbrief actualisatie handelingskader PFAS	

Datum
7 september 2021

Onze referentie

Uiterlijk bij
8 oktober 2021

Bijlage(n)
2

Aan
De staatssecretaris

Van
DGWB

persoonsgegevens

Datum

7 september 2021

Onze referentie

Uiterlijk bij

8 oktober 2021

Bijlage(n)

2

Aan

De staatssecretaris

Van

DGWB